

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ВІНОГРАДАРСТВА І ВІНОРОБСТВА ІМ. В.Є. ТАЇРОВА»

100-річчю від дня народження вченої присвячується

**ТУРЯНСЬКИЙ
ГРИГОРІЙ ФЕДОРОВИЧ
(1914-1975)**

***БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА 1945-1972 РОКИ***

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ АГРАРНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
«ІНСТИТУТ ВІНОГРАДАРСТВА І ВІНОРОБСТВА ІМ. В.Є. ТАЇРОВА»

**ТУРЯНСЬКИЙ
ГРИГОРІЙ ФЕДОРОВИЧ
(1914–1975)**

*БІОБІБЛІОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ ЗА 1945–1972 РОКИ*

*110-річчю від дня народження
вченого присвячується*

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
ННЦ «Інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова»
протокол № 1 від 25.01.2024 р.*

Укладачі:

Ковальова І.А. – директор, д-р с.-г. наук, ст. дослідник, член-кор. НААН України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;
Суховілова В.М. – науковий співробітник відділу НД з ПШ та МІ;
Бурлак Г.В. – завідувач відділу НД з ПШ та МІ, к. і. н.;
Дада М.Д. – завідувач архіву

Науковий редактор

Ковальова І.А. – директор, д-р с.-г. наук, ст. дослідник, член-кор. НААН України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Рецензенти:

Мулюкіна Н.А. – заступник директора з наукової роботи, д-р с.-г. наук, член-кор. НААН України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки;
Зеленянська Н.М. – д-р с.-г. наук, заступник директора з науково-інноваційної діяльності, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Турянський Григорій Федорович (1914–1972): біобібліогр. покажч. наук. пр. за 1945–1972 рр. / ННЦ «Ін-т виноградарства і виноробства ім. В. Є. Таїрова»; уклад.: І. А. Ковальова, Г. В. Бурлак, В. М. Суховілова, О. С. Запорожан, М. Д. Дада. Одеса, 2024. 32 с.

У виданні відображено основні етапи життєвого та творчого шляху вітчизняного вченого з питань агротехніки та зрошення винограду, доктора сільськогосподарських наук Турянського Григорія Федоровича. Видання присвячене 110-річчю від дня народження вченого і містить біографічні матеріали, бібліографію наукових праць з 1945 по 1972 рр.

Розміщення матеріалу – хронологічне, всередині рубрик алфавітне.

Покажчик розрахований на науковців у галузі сільського господарства, зокрема виноградарства і хімії вина, істориків науки, керівників і фахівців-виноградарів, фермерів, аспірантів, студентів, усіх, хто цікавиться історією вітчизняної аграрної науки.

РОЗДІЛ I

ОСНОВНІ ДАТИ ЖИТТЯ І ДІЯЛЬНОСТІ ТУРЯНСЬКОГО ГРИГОРІЯ ФЕДОРОВИЧА

<i>5 січня 1914</i>	Народився в селищі Вознесенське Вознесенського району Миколаївської області
<i>1928</i>	Закінчує трудшколу
<i>5 вересня 1928</i>	Поступає у Вознесенській сільськогосподарський технікум
<i>1 березня 1932</i>	Працює агрономом райколгоспсоюзу міста Одеса
<i>5 вересня 1932</i>	Студент Одеського сільськогосподарського інституту
<i>1 травня 1937</i>	
<i>1935</i>	Одружився на Кожевниковій Євгенії Гаврилівні
<i>1 травня 1937</i>	Агроном-інтенсивник райземвідділення, місто Біляєвка
<i>1 січня 1938</i>	Однорічне служіння в воїнській частині
<i>1 січня 1939</i>	Аспірант кафедри виноградарства Одеського сільськогосподарського інституту
<i>22 червня</i>	Співробітник відділу агрохімії Вознесенської дослідної станції, місто Вознесенськ
<i>23 червня 1941</i>	Воює в другій світовій війни
<i>22 серпня 1942</i>	Знаходиться у концтаборі
<i>11 лютого 1943</i>	
<i>10 квітня 1944</i>	Агроном-виноградар радгоспу Ульяновка Одеської області
<i>25 травня 1945</i>	Служба в лавах радянської армії південно- уральського військового округу з Японією
<i>1 березня 1946</i>	
<i>1946</i>	Нагороджено медаллю «За перемогу над Німеччиною»
<i>9 березня 1946</i>	Науковий співробітник Українського науково- дослідного інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова
<i>25 жовтня 1946</i>	Завідувач відділу агротехніки Українського науково-дослідного інституту виноградарства і

	виноробства ім. В.Є. Таїрова
<i>1 листопаду 1950</i>	Агроном радгоспу Перемога Одеського винтресту
<i>19 березня 1951</i>	Завідувач Основського опорного пункту
<i>11 квітня 1951</i>	Захист кандидатської дисертації в Одеському сільськогосподарському інституті на тему «Плодоносність бруньок виноградної лози та способи її підвищення»
<i>19 травня 1952</i>	Рішенням Спецради Одеського сільськогосподарського інституту присуджена вчена ступінь кандидата сільськогосподарських наук
<i>16 листопаду 1954</i>	В.о. старшого наукового співробітника Українського науково – дослідного інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова
<i>24 липня 1956</i>	Молодший науковий співробітник Каховського опорного пункту
<i>7 лютого 1957</i>	Старший науковий співробітник, завідувач Основського опорного пункту
<i>3 січня 1960</i>	Присуджено вчене звання старшого наукового співробітника
<i>29 вересня 1964</i>	Завідувач відділу зрошення Українського науково – дослідного інституту виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова
<i>18 жовтня 1968</i>	Рішенням ВАК присуджена вчена ступінь доктора сільськогосподарських наук
<i>25 березня 1975</i>	Пішов з життя

ТУРЯНСЬКИЙ ГРИГОРІЙ ФЕДОРОВИЧ¹

Великий вчений виноградар, один з основоположників технології вирощування винограду при зрошенні Григорій Федорович Турянський народився 5 січня 1914 року в місті Вознесенську Миколаївської області у великій робочій сім'ї – у Григорія Федоровича було ще 9 братів і 3 сестри. Батько працював шахтарем і помер, коли Григорію Федоровичу було два роки. Далі він зростав у сім'ї старшого брата.

У 1928 році закінчив трудшколу у місті Вознесенську. Навчався на підготовчих курсах Вознесенського сільськогосподарського технікуму інтенсивних культур, після чого 1929 року став студентом цього технікуму. Після закінчення технікуму у 1932 році нетривалий час працював агрономом-інтенсивником у Макіївській райколгоспспілці та за рекомендацією комсомолу був направлений цього ж року на навчання до Одеського сільськогосподарського інституту.

1937 року закінчив з відзнакою факультет виноградарства Одеського СХІ та отримав спеціальність агронома виноградаря. Нетривала робота зі спеціальності у Біляївському районі Одеської області та призов на дійсну службу до армії.

Після демобілізації у січні 1939 року вступає до аспірантури при кафедрі виноградарства Одеського СХІ, завершити яку не дала війна. Був покликаний до діючої армії, зі своєю частиною відступав з боями до м. Ізюм, потрапив в оточення, перебував у таборі військовополонених, утік і до визволення ховався на окупованій території. Після звільнення працював агрономом виноградарем у винрадгоспі «Ульянівка» на Одещині, знову був призваний до армії та за клопотанням Наркомату харчової промисловості та Укрглаввино був демобілізований у 1946 році як спеціаліст сільського господарства та прийшов на роботу до Інституту виноградарства та виноробства. В. Є. Таїрова.

Спочатку працював у відділі селекції, а у жовтні 1946 року був направлений на роботу завідувачем відділу агротехніки на Білгород-Дністровську зональну дослідну станцію виноградарства інституту.

¹ Власов В. В., Шерер В. А. Учёные-таировцы в истории института. Одесса : ННЦ «ИВиВ им. В. Э. Таїрова», 2013. Вып. 1. С. 104-107.

Регіон був новим для виноградарства України, приєднаним у 1939 році.

Тут були свої традиції виноградарства, свій сортимент із бессарабськими аборигенними сортами, виноградники вирощували на піщаних ґрунтах. Потрібно було докласти багато зусиль, щоб налагодити роботу станції, погодивши її із завданнями інституту та проблемами розвитку виноградарства в Україні.

До 1950 року робота Білгород-Дністровської дослідної станції виноградарства була здебільшого налагоджена, закладено дослідні ділянки, вивчено стан справ у регіоні, визначено основні шляхи подальшої творчої роботи. Григорій Федорович вирішив завершити практично підготовлену в аспірантурі дисертаційну роботу, чому завадила війна. Для цього потрібно було деякий час попрацювати в бібліотеці, скласти літературний огляд, уточнити деякі питання обробки даних, виконати технічну роботу з підготовки роботи.

Г.Ф. Турянський звернувся до дирекції інституту з проханням дати йому можливість виконати цю роботу та отримав відмову. Недовго думаючи, він написав заяву і звільнився з інституту за власним бажанням.

З березня по серпень 1950 року працював над дисертацією, завершив її та пішов працювати агрономом виноградарем до радгоспу «Перемога» Одеського вінтресту. У квітні 1951 року успішно захистив кандидатську дисертацію. Враховуючи кваліфікацію та досвід роботи Г.Ф. Турянського інститут виноградарства та виноробства ім. В.Є. Таїрова запропонував йому посаду завідувача Основського опорного пункту зрошуваного виноградарства, який розташовувався в с. Основа біля Нової Каховки при радгоспі «Победа наймитов» Херсонської області (пізніше – вінкомбінат «Таврія»). Григорій Федорович активно включився в роботу Каховського (Основського) опорного пункту: закладалися стаціонарні дослідні ділянки, уточнювали питання агротехніки винограду на пісках Нижньодніпров'я і т.д. Незабаром вийшла книга під редакцією Г.Ф. Турянського якої узагальнено та представлено матеріали щодо умов піщаного масиву, особливостей закладення виноградників у таких умовах, формування та ведення кущів, а також сформульовано пропозиції щодо перспектив сільськогосподарського освоєння Нижньодніпровських пісків.

У роки в районі Нижньодніпровських пісків інтенсивно розвивається зрошувальна система. Прийшло зрошення і

виноградники. Це негайно вимагало уточнення системи агротехнічних заходів на зрошуваних виноградниках і ці питання стали головними у роботі Основського опорного пункту. Для наукового обґрунтування режимів зрошення та технології обробітку поливних насаджень було закладено широкі польові дослідження у різних екологічних регіонах півдня України: Запорізької, Херсонської, Миколаївської, Одеської областей, а Основський опорний пункт став базовим з досліджень у зрошуваному виноградарстві. Значимість виконаної роботи та її важливість для галузі зумовили доцільність організації в інституті відділу зрошуваного виноградарства. У 1964 році такий відділ був створений і Г.Ф. Турянський був обраний завідувачем відділу.

Хороший організатор, прекрасний методист, ерудований учений виноградар Г.Ф. Турянський невдовзі створив цілеспрямований творчий колектив переважно з молодих фахівців, які згодом захистили дисертації та стали відомими вченими виноградарями: Немирівська Є.І., Лянний О.Д., Сапожнікова Л.М., Гаврилов Г.П. та ін. У 60-ті роки були розроблені режими зрошення виноградників для 9-ти екологічних районів півдня України, рекомендовано виробництву спосіб визначення термінів поливу за фізіологічними показниками соку листя, науково обґрунтовано систему добрив та навантаження кущів винограду за умов зрошення. Паралельно проводилася велика робота щодо впровадження розроблених заходів. У 1968 році Григорій Федорович узагальнив матеріали досліджень та успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора наук.

Г.Ф. Турянський опублікував близько 200 наукових праць, був науковим керівником 5 кандидатів наук, активно відвідував виноградарські колгоспи та радгоспи, надавав слушні рекомендації.

Григорій Федорович Турянський пішов із життя 25 березня 1975 році.

ВІДДІЛ ЗРОШУВАНОВОГО ВИНОГРАДАРСТВА²

У південному посушливому степу України, де розташовані основні масиви виноградників, величину врожаю всіх сільськогосподарських культур (у тому числі й винограду) визначають запаси продуктивної вологи у ґрунті.

² Сто лет дорогою В.Е. Таирова. Одесса : Optima, 2005. С. 80-84.

На станції, починаючи із закладання перших польових дослідів у 1911 р., систематично проводилися метеорологічні спостереження та визначення вологості ґрунту (В.О. Гернет). Значні коливання врожаю винограду за роками пояснювали різкими коливаннями опадів. Тоді ж було висловлено думку про необхідність зрошення виноградників.

Перші наукові дослідження зрошення виноградників були здійснені в 1932-1937 рр. О.Л. Подражанським у колгоспі «Червоний промінь» Біляївського району Одеської області. У цих дослідях було встановлено позитивний вплив зрошення на продуктивність виноградників. Одночасно досвід поставив багато питань, що вимагають наукового вивчення за режимом, способами поливу та особливостями технології вирощування зрошуваних насаджень у порівнянні з богарними. На жаль, більшість матеріалів за даними дослідженнями було втрачено під час Великої Вітчизняної війни.

Дослідження зрошення виноградників було відновлено в інституті в 1951 р. на Основському опорному пункті, який було реорганізовано в Каховський опорний пункт зрошувального виноградарства. Ці дослідження проводились у Херсонській та Миколаївській областях у зонах будівництва Інгулецької та Червонопрапорної зрошувальних систем.

У численних польових дослідях вивчався вплив вологозарядкових та вегетаційних поливів та їх поєднання на врожай та якість винограду, встановлювали елементи поливного режиму та величину навантаження кущів (Г.Ф. Турянський, Р.Ф. Будзіаловська).

Інтенсивне іригаційне будівництво у південних областях та в Криму викликало необхідність прискорення окупності величезних капвкладень. У зв'язку з цим було поставлено завдання – розміщувати на зрошенні високоекономічні культури та, насамперед, значно розширити площі виноградників. Це було передумовою широкого розгортання НДР зрошення винограду.

Для наукового обґрунтування режимів зрошення та технології вирощування поливних насаджень у 1958-1964 роках було закладено широкі досліді у різних екологічних зонах півдня України: Запорізька обл., радгоспзавод «Іванівка» (Кам'янський під); Херсонська обл. радгоспзаводи ім. Леніна, «Червоний маяк», «Вінрозсадник» (Правобережжя області) та «Таврія», ім. начдива Солодухіна, ім. Мічуріна (Нижньодніпровський піщаний масив); Миколаївська обл., радгоспи-заводи «Пам'ять комунарів» та «Зелений

гай»; Одеська обл., радгосп «Дунайський» та колгосп ім. К. Лібкнехта.

1964 року в інституті створено відділ зрошення винограду, який очолив к. с.-г. н. Г.Ф. Турянський – чудовий методист, ерудований вчений, добрий організатор. Він створив цілеспрямований творчий колектив, переважно молодих фахівців. У відділі та на Каховському та Миколаївському опорних пунктах у ті роки працювали: Є.І. Немирівська, О.Д. Лянний, Л.М. Сапожнікова, Р.С. Андрющенко, О.М. Яценко, В.А. Губко, Г.П. Гаврилов, В.М. Камаєва. Майже всі вони згодом захистили кандидатську дисертацію.

У 60-ті роки розроблено режими зрошення виноградників для 9-ти екологічних районів півдня України, рекомендовано виробництву спосіб призначення термінів поливу за фізіологічними показниками листя (концентрація клітинного соку та сисуча сила), науково обґрунтовано систему добрив та навантаження кущів винограду в умовах зрошення. Проводилася велика робота щодо впровадження розробок у виробництво.

У 1970 році новим завідувачем відділу зрошення винограду обирається один із учнів Г.Ф. Турянського О.Д. Лянний. З його приходом протягом двох-трьох років до колективу вливаються нові співробітники: Є.Х. Пулатова, А.І. Литвинов, В.І. Поляков, І.В. Шевченко, В.Т. Гонтар, В.О. Захарченко, а трохи згодом С.В. Микитенко та В.О. Гладарів. Спираючись на методичні розробки своїх попередників, а також за підтримки керівника відділу ці співробітники вже через рік, ставши здобувачами та аспірантами, підготували методики, заклали досвідчені ділянки та розпочали самостійну роботу. У цей час відбувається зміна лаборантського складу: після закінчення сільгоспшколи виноградарів до відділу приходять лаборантами та техніками Л.В. Вертосенко, Г.Д. Олексійчук (вони працюють у відділі досі – 35 років), Н.І. Бондаренко, Л.М. Шкарбан. Усі вони надійшли на заочні відділення с.-г. інституту та технікумів. Практично всі співробітники, починаючи із завідувача (який готував дисертацію), навчалися. У відділі було створено доброзичливу творчу обстановку. У напружені періоди виконання польових та камеральних робіт, підготовки звітів всі співробітники добровільно працювали по 10-12 годин без додаткової винагороди.

Колектив відділу веде у роки великі і різнобічні дослідження у сфері зрошеного виноградарства, з урахуванням переходу на

високоштамбову систему ведення кущів. Це конкретизація режимів зрошення винограду в зонах нововведених зрошувальних систем (В.І. Поляков), удосконалення техніки поливу при поверхневому способі поливу (І.В. Шевченка), розробка особливостей ведення високоштамбових виноградників на зрошенні та удосконалення системи добрив таких насаджень (В.І. Поляков, В.О. Захарченко), встановлення впливу зрошення та добрива на якість винограду та вина (Є.Х. Пулатова).

В цей же час (1972) починається вивчення особливостей застосування на виноградниках нових, прогресивних способів поливу: підгрунтового, краплинного і дощування. Створюється експериментальна база з різними способами поливу винограду в радгоспі «Таврія» (м. Нова Каховка) на супіщаних ґрунтах (І.В. Шевченка) та в інституті на зв'язкових ґрунтах (В.І. Поляков). У ході цих робіт було показано високу ефективність нових способів поливу, розроблено методи встановлення термінів та норм поливу при краплинному зрошенні на основі використання даних випаровуваності з водної поверхні, доведено можливість поливу виноградників дощуванням з використанням не тільки стаціонарних систем, а й пересувних широкозахоплювальних дощувальних агрегатів ДДА -100МА, «Дніпро» та ін. (О.Д. Ляний, І.В. Шевченко, В.І. Поляков).

На підставі перерахованих вище досліджень було підготовлено, затверджено МСГ УРСР та видано розширені рекомендації щодо зрошення винограду, які стали гарним посібником у практичній роботі багатьох фахівців - виноградарів.

У 1979 році керівник відділу О.Д. Ляного переводять на посаду заступника директора інституту наукової роботи, а завідування відділом доручається ерудованому науковому співробітнику, хорошему методисту В.І. Полякову.

Значне розширення у 70-х роках. посадок винограду та дефіцит посадкового матеріалу гостро порушили питання про збільшення виробництва саджанців. Основними факторами, що стримують цей процес, були недолік високоякісного подвійного та прищепного черешкового матеріалу. Продуктивність маточників у південній зоні лімітувалася вологозабезпеченістю насаджень. Співробітники відділу зрошення поставили собі завдання забезпечити продуктивність маточників підщепи – 100-120 тис. стандартних живців і щепи – 450-500 тис. одноочкових черешків з 1 га, і навіть розробити

раціональний режим зрошення шкілки. У зв'язку з цим було розгорнуто дослідження з розробки режимів зрошення та способів поливу для маткових насаджень підщепи (В.О. Захарченко) та шкіл (В.І. Поляков), а також щодо встановлення основних параметрів фітотехніки для поливних маткових насаджень щепи (С.В. Микитенко).

Результатом цієї роботи (1980-1986) стали рекомендації щодо створення маточників інтенсивного типу, основою яких є краплинне зрошення, підвищений (100-80 % найменшої вологості) режим зрошення, раціональна система добрив з подачею азотних добрив з поливною водою, а також спеціальні прийоми. , Спрямовані на посилення зростання пагонів (система формування, обрізки та навантаження). Один гектар такого маточника підщепи та 0.25 га щепи забезпечували прищеплюваними компонентами при виробництві щеплень для одного гектара щепленої шкілки.

Були проведені дослідження щодо застосування на школі дрібнодисперсійного дощування для створення штучного мікроклімату для щеплень (О.Д. Ляний, В.І. Поляков, С.В. Микитенко). З цією метою зазнавали переобладнаних дощувальних агрегатів ДДА-100МА, туманоутворювальних установок (ТОУ-7) на базі турбореактивних двигунів, синхронно-імпульсного дощування за допомогою установок КСІД-10. Ці дослідження дали добрі результати, т.к. застосування вищевказаних машин та пристроїв дозволяло регулювати параметри мікроклімату в приземному шарі шкілки. Крім цього, на школі був випробуваний підґрунтовий спосіб поливу, запропонований Укргіпроводгоспом. Він забезпечив автоматизацію, високу якість поливу та вихід саджанців з 1 га школи 60-75 тис. штук. Але через консерватизму керівників розсадників ці розробки не знайшли широкого застосування у виробництві.

Бурхливий розвиток зрошення в республіці стимулював створення та впровадження нових ідей та засобів механізації та автоматизації поливів. Це, у свою чергу, вимагало технологічного доопрацювання нововведень стосовно культури винограду, а також сприяло розгортанню широкого співробітництва з науковими установами, що займаються питаннями гідротехніки та зрошувального землеробства. У 80-ті роки. відділ виконував спільні дослідження з питань краплинного зрошення з Укрдіпроводгоспом, УкрНДІГіМом, Інститутом зрошувального садівництва; із Всесоюзним НДІГіМом,

проводив дослідження дрібнодисперсного зрошення на виноградній школі, з ВНДІТП «Райдуга» вирішувалися питання синхронно-імпульсного дощування та підґрунтового зрошення на виноградниках та школі. Спільні розробки використовувалися під час створення проектів краплинного зрошення й у практиці виноградарських господарств. Так, напрацювання відділу за термінами і нормами поливу при краплинному зрошенні, особливостями поливного режиму в сортовому розрізі, спрямованого на використання врожаю, було впроваджено в проекти систем, що будуються в південних областях України. Багато сил та енергії доклали співробітники відділу до освоєння та впровадження у виробництво прогресивних способів поливу. Тільки в господарствах НУО з виноградарства та розсадництва за три роки було здано в експлуатацію 480 га крапельного зрошення. Перші системи краплинного зрошення, побудовані в 1983 р. в ОПХ Суворова (Одеська область, 138 га), в радгоспі «Таврія» (м. Нова Каховка, 60 га), за дотримання рекомендацій інституту забезпечили отримання врожайності в середньому за 10 років у межах 150-180 ц/га.

Але виробництво 80-90-х років. не було готове до такого стрімкого переходу до нових технічних рішень, що вимагають дотримання чіткої технологічної дисципліни. У зв'язку з цим нові способи поливу, незважаючи на свою високу ефективність, не набули широкого поширення, а в період реформування АПК виявилися не затребуваними.

Позитивним моментом тих років було те, що майже кожен галузевий інститут мав науковий підрозділ зрошення винограду. Мінводгосп та Мінсільгосп СРСР щорічно проводили одну-дві Всесоюзні наукові конференції з питань зрошувального землеробства. Все це сприяло обміну накопиченою інформацією, налагодженню творчих зв'язків між фахівцями та, зрештою, науковому прогресу. Співробітники відділу запрошувалися на всі ці форуми, і часто їхні доповіді були основними у своїй галузі (О.Д. Лянний, І.В. Шевченко, В.І. Поляков).

У 80-ті роки інститут ім. В.Є. Таїрова, маючи найбільш численний відділ зрошення серед галузевих НДУ, спільно з ВНДІВіВ «Магарач» здійснював союзна координацію зрошення виноградників. Було підготовлено та видано «Програму та методику досліджень прогресивних способів зрошення виноградників» (1982).

Плідна наукова діяльність сприяла професійному зростанню науковців. Так, за тематикою, пов'язаною із зрошенням, було захищено 12 кандидатських дисертацій. Вперше 1995 році фермером Д.С. Черньовим, колишнім співробітником відділу, була захищена кандидатська дисертація з розробки технології дощувально-краплинного зрошення виноградників, виконана у власному фермерському господарстві (наукові керівники акад. РАСГН Б.Б. Шумаков та д. с.-г.н. А.Д. Лянний).

Г.Ф. Турянський, О.Д. Лянний та І.В. Шевченко успішно захистили дисертації на здобуття наукового ступеня докторів сільськогосподарських наук. Зам. директора з наукової роботи, керівник дослідження з зрошення О.Д. Лянний у 2003 році був обраний членом-кореспондентом УААН, затверджений у званні професора з виноградарства.

У наступні роки науковий пошук зрошувачів був спрямований на розробку технології отримання програмованих урожаїв та якості продукції (О.Д. Лянний, В.І. Поляков, А.М. Самсонов, С.В. Микитенко, П.Т. Паволой), створення бездефіцитної за гумусом системи утримання ґрунту на зрошуваних виноградниках (О.Д. Лянний, І.В. Шевченко), розробку методів відновлення продуктивності виноградників після пошкодження насаджень морозами та ін.

Головний підсумок багаторічних наукових досліджень у галузі зрошення – наукове обґрунтування виділення самостійної підгалузі, наукової та навчальної дисципліни – «Зрошуване виноградарство» з усіма властивими йому специфічними особливостями та технологічними рішеннями.

В даний час дослідження інституту по зрошуваному виноградарству спрямовані на агроекологічне обґрунтування вибору площ і сортів, розробку екологічно безпечних технологій, що запобігають ґрунтовтомі на виноградниках, розробку методів створення суперінтенсивних сертифікованих маточників у розсадництві винограду.

Все це разом узятє дозволить перевести у ХХІ столітті виноградарство України на якісно нову основу, збільшити виробництво та споживання високоцінної виноградної продукції, підвищити якість життя людей.

РОЗДІЛ III

ФОТОГРАФІЇ З ТУРЯНСЬКИМ ГРИГОРІЄМ ФЕДОРОВИЧЕМ

*У відрядженні (зліва на право): О.Л. Подражанський, В.Д. Корнійчук,
Г.Ф. Турянський, О.Г. Мішуренко (1950-і рр.)*

Засідання вченої ради біля будівлі інституту

Колективна фотографія

РОЗДІЛ IV

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК ПУБЛІКАЦІЙ ТУРЯНСЬКИМ ГРИГОРІЄМ ФЕДОРОВИЧЕМ³

1945

1. Турянский Г. Ф. Восстановление виноградников Нижнеднепровья. *Виноградарство и виноделие СССР*. 1945. № 4. С. 25-28.

1947

2. *Турянский Г. Ф. *Агротехника* восстановления гибридов – прямых производителей. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1947. № 6.

3. *Турянский Г. Ф. *Відновлення* виноградних кущів підсіпанням. *Сад та город*. 1947. № 9.

4. Турянский Г. Ф. *Глибоке* розпушування міжрядь старих виноградників на Нижнедніпровських пісках. *Сад та город*. 1947. № 5. С. 18-20.

5. *Турянский Г. Ф. *Підвищення* врожайності ослаблених виноградних кущів на Нижньодніпровських пісках. *Сад та город*. 1947. № 10.

6. Турянский Г. Ф. *Районирование* виноградарства и виноделия Измаильской области. *Виноградарство и виноделие СССР*. 1947. № 8. С. 22-24.

7. Турянский Г. Ф. *Способы* ремонта привитых виноградников. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1947. № 4. С. 33-36.

8. Мельник С. А., Турянский Г. Ф. *Сусоляж* и его значение для песчаных районов виноградарства. *Труды Одесского с.-х. института*. Одесса, 1947. Т. IV. С. 85-98.

1948

9. Турянский Г. Ф. *Агротехника* восстановления гибридов-прямых производителей. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1948. № 6. С. 15-17.

³ У хронологічний показник включено опубліковані праці Туряньського Григорія Федоровича за 1945-1972 рр. У межах кожного року матеріали розміщено в хронологічному порядку в такій послідовності : книги; брошури; статті у збірниках та періодичних виданнях. Праці, не перевірені de visu, позначено *.

10. Турянский Г. Ф. *Азманная* формировка виноградных кустов на Нижнеднепровских песках. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1948. № 1. С. 27-29.

11. Турянский Г. Ф. *Виноградарство* Тернопільщини. *Сад та город*. 1948. № 3. С.15-16.

12. *Турянский Г. Ф. *Районирование* виноградарства и виноделия Измаильской области. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1948. № 8.

1949

13. Турянский Г. Ф. *Способы* устранения изреженности привитых виноградников. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1949. № 3. С. 26-28.

1950

14. Турянский Г. Ф. *Влияние* чеканки на плодоносность глазков винограда. *Виноделие и виноградарство Молдавии*. 1950. № 6. С. 18-20.

15. Турянский Г.Ф. *Внепочечное* образование соцветий у винограда. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1950. № 7. С. 17-19.

16. Турянский Г.Ф. *Неиспользованные* резервы виноградного посадочного материала. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1950. № 4. С. 36-37.

17. Турянский Г. Ф. *Плодоносность* почек виноградной лозы. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1950. № 4. С. 23-28.

18. Турянский Г. Ф. *Потенциальная* плодоносность центральных почек виноградных глазков. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1950. № 10. С. 43-46.

19. Турянский Г.Ф. *Ынрыуриря* чунтитулуй асупра родирий окилор вицеи ши вие. *Винэритул ши вьеритул Молдовой*. 1950. № 6. П. 20-22.

1951

20. Турянский Г. Ф. *Плодоносность* почек виноградной лозы и способы ее повышения : автореф. дисс. канд. с.-х. наук. Одесса, 1951. 11 с.

21. *Турянский Г. Ф. *Плодоносность* почек виноградной лозы и способы ее повышения : дисс. канд. с.-х. наук. Одесса, 1951.

22. Турянский Г. Ф. *Влияние* кольцевания побегов на плодоносность глазков винограда. *Садоводство, виноградарство и*

виноделие Молдавии. 1951. № 3. С. 17-18.

1952

23. Турянский Г. Ф. **Биолого-физиологический** принцип подрезки виноградных кустов. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1952. № 10. С. 41-44.

24. Турянский Г. Ф. **Капачитатя** де родире а мугурилор де ынлокуире ай окилор де вицэ, де вие (ын кондицииле Молдовой ши Украиной) Винэритул ши виеритул Молдовой. 1952. № 4. П. 10-12.

25. Турянский Г. Ф. **Микрозона** лэстарулуй де вицэ де вие. Винэритул ши виеритул Молдовой. 1952. № 6. П. 16-18.

26. Турянский Г. Ф. **Плодоносность** замещающих почек виноградных глазков : в условиях Молдавии и Украины. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1952. № 4. С.10-12.

27. Турянский Г. Ф. **Трансформаря** лэстарилор ембрионарь ын стругурь. *Винэритул ши виеритул Молдовой*. 1952. № 4. П. 11-13.

1953

28. Турянский Г. Ф. **Агротехника** реконструкции виноградников Нижнеднепровского песчаного массива. Берислав: Основа на Днестре, 1953. 26 с.

29. Турянский Г. Ф. **Агротехника** орошаемого виноградарства в условиях степной зоны юга Украинской ССР. Берислав : Основа на Днестре, 1953. 12 с.

30. Турянский Г. Ф. **Биология** почек виноградной лозы и агротехника повышения их плодоносности. Берислав : Основа на Днестре, 1953. 52 с.

31. Турянский Г. Ф. **Комбинированный** способ подрезки виноградных кустов. Берислав : Основа на Днестре, 1953. 50 с.

32. Турянский Г. Ф. Борьба с ветровой эрозией на Нижнеднепровских песках. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1953. № 4.

33. Турянский Г. Ф. **Превращение** эмбриональных побегов в грозди. *Виноградарство и виноделие Молдавии*. 1953. № 4. С.11-13.

1954

34. Турянский Г. Ф. **Агротехника** получения урожая винограда на

пасынках. Берислав: Основа на Днестре, 1954. 45 с.

35. Турянский Г. Ф. **Краткая** история виноградарства Нижнеднепровья. *Особенности агротехники посадки винограда на Нижнеднепровских песках*. Берислав : Основа на Днестре, 1954. С. 5.

36. Турянский Г. Ф. **Об обломке** побегов винограда. *Виноградарство и виноделие Молдавии*. 1954. № 2. С. 20-21.

37. Турянский Г. Ф. **Перспективы** сельскохозяйственного освоения Нижнеднепровских песков. *Особенности агротехники посадки винограда на Нижнеднепровских песках*. Берислав : Основа на Днестре, 1954. С.

38. Турянский Г. Ф., Смоляренко М. К. **Природные** условия песчаного массива. *Особенности агротехники посадки винограда на Нижнеднепровских песках*. Берислав : Основа на Днестре, 1954. С. 9-18.

39. Смоляренко М. К., Турянский Г. Ф. **Закладка** виноградников и уход за ними. *Особенности агротехники посадки винограда на Нижнеднепровских песках*. Берислав : Основа на Днестре, 1954. С. 52-90.

40. Смоляренко Е. К., Турянский Г. Ф. **Рекомендуемый** сортимент винограда для песчаного массива. *Особенности агротехники посадки винограда на Нижнеднепровских песках*. Берислав : Основа на Днестре, 1954. С. 19-34.

41. Турянский Г. Ф., Смоляренко М. К. **Формирование** и подрезка виноградных кустов. *Особенности агротехники посадки винограда на Нижнеднепровских песках*. Берислав : Основа на Днестре, 1954. С. 91-111.

1955

42. Турянский Г. Ф. **Пересадка** кустов винограда методом катавлака как способ реконструкции виноградников. *Бюллетень научно-технической информации*. Одесса, 1955. № 2. С. 11-12.

1956

43. Турянский Г. Ф. **Как подвязывать** рукава и побеги к опорам (В условиях Украины и Молдавии). *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1956. № 3. С. 8-10.

44. Турянский Г. Ф. **Разработать** местные формировки кустов винограда для Украинской ССР. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1956. № 5.

45. Турянський Г. Ф. **Формування** виноградних кущів у степовій зоні України. *Колгоспник України*. 1956. № 8. С. 40-41.

1957

46. Турянський Г. Ф. **Разработать** местные формировки кустов для Украинской ССР. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1957. № 5. С. 28-33.

47. Турянський Г. Ф. **Штучне** додаткове запилення винограду. *Колгоспник України*. 1957.

1958

48. Смоляренко М. К., Турянський Г. Ф. **Агротехніка** закладки виноградників на Нижньодніпровських пісках. Херсон, 1958. 33 с. / Бібліотечка виноградаря Херсонщини.

49. Турянський Г. Ф. **Зрошення** виноградних насаджень. Херсон, 1958. 21 с. / Бібліотечка виноградаря Херсонщини.

50. Турянський Г. Ф. **Обрізка** виноградних кущів. Херсон, 1958. 39 с. / Бібліотечка виноградаря Херсонщини.

51. Оніщенко Т. П., Турянський Г. Ф. **Операції** з зеленими частинами куща та штучне запилювання винограду. Херсон. 1958. 24 с. / Бібліотечка виноградаря Херсонщини.

52. Турянський Г. Ф. **Реконструкція** виноградників Нижньодніпров'я. Херсон, 1958. 37 с. / Бібліотечка виноградаря Херсонщини.

53. *Турянський Г. Ф. **История** комбината «Перемога наймитів». *Опыт выращивания урожая винограда на Нижнеднепровских песках*. Новая Каховка, 1958.

54. Турянський Г. Ф. **Природные** условия местности. *Опыт выращивания высоких урожаев винограда на Нижнеднепровских песках*. Н.-Каховка, 1958. С. 11-12.

1959

55. Турянський Г. Ф., Матяш Н. В. **Рациональный** режим орошения винограда (инструкция). Херсон, 1959. 15 с.

56. Турянський Г. Ф. **Влияние** орошения на качество винограда и вина. *Виноградарство и садоводство Крыма*. 1959. № 8. С. 10-12.

57. *Турянский Г. Ф. **Влияние** подрезки на биологию виноградной лозы. *Книга виноградаря*. М. : Сельхозгиз, 1959.

58. Турянский Г. Ф. **Орошение** – могучее средство повышения урожайности винограда (в условиях Украины и Молдавии). *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1959. № 3. С. 22-25.

59. Турянский Г.Ф. **121,7 центнера** винограду з гектара. *Колгоспник України*. 1959. № 10. С. 82.

1961

60. Турянский Г. Ф. **Агротехника** выращивания высоких урожаев винограда на орошаемых массивах. Новая Каховка, 1961. 34 с.

61. Турянский Г. Ф. **Агротехника** выращивания высоких урожаев винограда на орошаемых массивах. Новая Каховка, 1961. 52 с.

62. Турянский Г. Ф., Базилевская Р. Ф. **Влияние** орошения на урожай и качество винограда. Новая Каховка, 1961. 62 с.

63. Турянский Г. Ф., Плеухова А. К. **Водопотребление** виноградной лозы : в условиях Южной степи Украины. Новая Каховка, 1961. 61 с.

64. Турянский Г. Ф., Немировская Е. И. **Определение** сроков и норм полива виноградников. Новая Каховка, 1961. 46 с.

65. Турянский Г. Ф., Степанова Т. С. **Формирование** виноградных кустов. Новая Каховка, 1961. 60 с.

66. Турянский Г. Ф. **Рациональный** режим орошения виноградников (В условиях каштановых почв Южной степи Украины). *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1961. № 11. С. 23-25.

1962

67. Турянский Г. Ф. **Агротехника** высоких урожаев на Каховской арене. *Тезисы докладов науч. конф. по освоению Нижнеднепровских песков под сады и виноградники*. Харьков: Изд. УкрНИИ лесного хозяйства и агролесомелиорации, 1962.

68. Турянский Г. Ф. **Нагрузка** кустов на орошаемых виноградниках (южной степной зоны Крыма). *Виноградарство и садоводство Крыма*. 1962. № 12. С. 15-19.

69. Турянский Г. Ф. **Обрезка** бессистемно сформированных кустов винограда при орошении. *Виноградарство и садоводство Крыма*.

1963. № 2. С. 11-13.

1963

70. Турянский Г. Ф. **Водопотребление** виноградной лозы по фазам развития. *Агротехника выращивания высоких урожаев винограда на орошаемых и неорошаемых землях: научные труды*. Киев: Госсельхозлитиздат, 1963. Т. IV. С. 134-144.

71. Турянский Г. Ф. **Режим** орошения виноградных насаждений в южной Степи Украины. *Агротехника выращивания высоких урожаев винограда на орошаемых и неорошаемых землях: научные труды*. Киев: Госсельхозлитиздат, 1963. Т. IV. С. 145-164.

1964

72. *Турянский Г. Ф. **Зрошення** виноградників. *Календар колгоспника на 1965 р.* К.: Держсільгоспвидав УРСР, 1964.

73. *Турянский Г. Ф. **Коефіцієнт** водоспоживання винограду в південному Степу України. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1964. № 7.

74. *Турянский Г. Ф., Лянный О. Д. **Зрошення** виноградників у зоні Іванівської іригаційної системи. *Вісник сільськогосподарської науки*. 1964. № 3.

75. Турянский Г. Ф., Лянной А. Д. **Режим** орошения винограда в районе Бугского песчаного массива. *Садоводство, виноградарство и виноделие Молдавии*. 1964. № 1. С. 27-29.

76. Турянский Г. Ф., Лянной А. Д. **Режим** орошения виноградников. *Садоводство*. 1964. № 7.

1965

77. Турянский Г. Ф., Агиян А. Т. **Партикуларитэциле** иригацией ын вий пе масивуриле ку сол нисипос. *Помикултура, витикултура ши винэритул Молдовой*. 1965. № 12. П. 26-30.

78. Турянский Г. Ф., Лянной А. Д. **Эффективность** орошения винограда в районе Каменского пода. *Виноградарство. Усовершенствование агротехники и технологии переработки винограда: тематич. республ. науч. сб.* К.: Урожай, 1965. Вып. 2.

1966

79. Турянский Г. Ф. **Водопотребление** и режимы орошения винограда в южной степи Украины. *Биологические основы орошаемого земледелия*. М., 1966. С. 201-207.

80. Турянский Г. Ф. **Особенности** обрезки, нагрузки и

формирования кустов при орошении. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1966. № 7. С. 37-41.

81. Турянский Г. Ф., Немировская Е. И., Лянной А. Д., Агиян А. Т. **Орошение** виноградников на супесчаных и песчаных массивах южной степи Украины. *Виноделие и виноградарство СССР*. 1966. № 4. С. 20-26.

1967

82. Турянский Г.Ф. **Режим** и способы орошения виноградников. К. : Урожай, 1967. 111 с.

83. Турянский Г. Ф., Белый Ф. И., Нагорный И. В. **Рекомендации** по орошению виноградников. Херсон, 1967. 20 с.

84. Турянський Г. Ф. **Коли** поливати виноградники. *Сільський календар на 1968 рік*. К., 1967. С. 151.

85. Турянский Г. Ф. **Особенности** орошения виноградников в различных агропочвенных районах Украины. *Вопросы виноградарства и виноделия*. К., 1967. С. 193-207 .

86. Габович В. И., Корнейчук В. Д., Лагутинская Н. А., Турянский Г. Ф. **Результаты** исследований развития корневой системы винограда. *Вопросы виноградарства и виноделия*. Київ, 1967. С. 48-61.

1968

87. Турянський Г. Ф. **Формування** виноградного куща при зрошенні. *Сільський календар на 1969 рік*. К., 1968. С. 65-66.

88. Турянський Г. Ф. **Зрошення** виноградників на півдні України. *Агрохімія і ґрунтознавство*. 1968. Вип. 9. С. 139-150.

89. Турянський Г. Ф., Рудая М. Є. **Про агротехніку** винограду при поливі у південному степу України. *Виноградарство*. К., 1968. Вип. 5. С. 102-112.

1968

90. Турянский Г. Ф. **Агротехника** винограда в южной степи Украины в условиях орошения : теория и практика : автореф. дис. докт. с.-х. наук. Кишинев, 1968. 49 с.

91. Турянский Г. Ф., Малявина Э. В., Рудая М. Е., Николаев Л. Д. **Повышение** плодородия почвы на поливных виноградниках. *Виноградарство и виноделие СССР*. 1968. № 5. С. 23-28.

1969

92. **Про визначення** строків вегетаційних поливів винограду за фізіологічними показниками / Турянський Г. Ф. та ін.. *Виноградарство і виноробство*. К., 1969. Вип. 7. С. 11-21.

Авторами також є: Немировська Є. І., Сапожникова Л. М., Яценко А. М., Лянний О. Д., Камаєва В. М.

93. **Вплив** зрошення на розвиток кореневої системи винограду / Турянський Г. Ф. та ін. *Виноградарство і виноробство*. К., 1969. Вип. 7. С. 30-35.

Авторами також є: Ніколаєв Л. Д., Тютюнник В. А., Степанова Т. С., Будзіаловська О. І.

1970

94. Лянний О. Д., Турянський Г. Ф., Немировська Є. І. **Вплив** зрошення та удобрення на зимостійкість винограду. *Виноградарство і виноробство*. К., 1970. Вип. 8. С. 32-38.

95. Турянський Г. Ф. **Зрошення** виноградних насаджень. *Виноградарство*. 3-е изд. К., 1970. С. 188-196.

1972

96. Турянський Г. Ф., Немировская Е. И., Лянной А. Д. **Режими** орошення виноградників в степной зоні юга України. *Вопросы виноградарства и виноделия*. Симферополь, 1972. С. 146-148.

ЗМІСТ

РОЗДІЛ I

Основні дати життя і діяльності Турянського Григорія Федоровича	3
---	---

РОЗДІЛ II

<i>В.В. Власов, В.А. Шерер</i> Турянський Григорій Федорович	5
Відділ зрошувального виноградарства	7

РОЗДІЛ III

Фотографії з Турянським Григорієм Федоровичем	14
---	----

РОЗДІЛ IV

Хронологічний покажчик публікацій Турянський Григорій Федорович	18
--	----

Науково-популярне видання

Турянский Григорій Федорович

Біобібліографічний покажчик наукових праць
за 1945-1972 роки

Одеса, ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова»

Відповідальний редактор Н. А. Мулюкіна
Технічні редактори : Г. О. Возняк, В. М. Суховілова
Коректор О. С. Запорожан
Графічний дизайн обкладинки В. М. Суховілова

Здано до друку 11.01.2021 р.
Підписано до друку 22.01.2021 р.
Формат 32 x 45/4. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Друк цифровий.
Наклад 100 прим. Замовлення № 133

Видавництво ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова»
65496, м. Одеса, смт Таїрове,
вул. 40-річчя Перемоги, 27
тел./факс + 38(048) 740-36-76
E-meil: iviv_nnc@ukr.net
www.tairov.org.ua

Свідоцтво ДК № 2903 від 17.07.2007 р.